

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **721**

B. Luiten

De sleutels en het Avondmaal

MEDITATIEF **724**

B.C. Buitendijk

'Tsjakkal'?

WANDELEN MET GOD **725**

C.J. de Ruijter

God moet erbij zijn

ACHTERGRONDEN **727**

H. Veldman

Romeinen 7 – uitgelegd in
de 20^e eeuw

AAN DE BROEDERWEG **730**

C.J. Smelik

Welkom aan

drs. P.W. van de Kamp

SYNODE-IMPRESSIES **732**

Peter H. van der Laan

Blijdschap door de Geest

en verder...

Nieuw uitgekomen

Boekbespreking

Kleintje

Meegelezen

Uit de kerken

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

DE SLEUTELS EN HET AVONDMAAL

Laatst hadden we een merkwaardige ervaring. We dachten gastvrij te zijn voor de asielzoeker. Het draaiboek lag klaar, voor het geval hij met ons avondmaal zou willen vieren. De ouderlingen hadden zich voorbereid op het ambtelijk gesprek, dat ze met de vluchteling zouden voeren, om hem in die weg tot de tafel toe te laten. Maar het werd helemaal niet op prijs gesteld. Een gesprek, bij wijze van toelating tot het avondmaal? Dat werd ronduit als negatief ervaren, als hinderlijk en betuttelend. Een gelovig mens kan toch zelf wel beslissen wanneer hij avondmaal viert!

Dit voorval is niet bedoeld om te generaliseren. Maar het was wel een koude douche. Zijn wij dan zo 'exclusief' bezig met onze tafelwacht, niet alleen in vergelijking met menig kerkgenootschap om ons heen, maar kennelijk ook ten aanzien van kerkgemeenschappen elders in & wereld?

Deze confrontatie doet je opnieuw nadenken over fundamentele vragen. Wat hebben de sleutels van

het Koninkrijk (zie mijn bijdrage van vorige keer) en het avondmaal met elkaar te maken?

Belijdenis van geloof

De sleutels zijn er, om poorten te openen en binnen te gaan. Merkwaardig genoeg, zo zagen we vorige keer, is in het spraakgebruik de sleutelmacht vaak verbonden met sluiten en afhouden.

Nu een stap verder. Wanneer houd je iemand af van de sacramenten? De doorsnee-gedachte is wellicht, wanneer die persoon een ernstige zonde heeft begaan. Misschien komt dat ook wel het meeste voor. Maar de eerste grond is dit niet. De **kerkeraad** zal vooral de toegang tot het avondmaal ontzeggen aan hem, die **afwijkt van de zuivere leer.** 'Zo- als ook wordt gevraagd aan hen, die in het openbaar belijdenis doen van **hun** geloof, of zij zich zullen onderwerpen aan de kerkelijke tucht, wanneer zij zich *in* leer of **leven** misgaan. Want de sleutel waar **alles** om draait is, of men Jezus aanvaardt als de Christus door God **gezon-**

den. Dat **was** de vraag waarop **Petrus** het goede antwoord gaf.² Die sleutel kan twee kanten opdraaien. Bij **aanvaarding van deze** Zaligmaker zwaaien de **poorten** wijd open om toegang te verlenen tot de heerlijkheid van **Gods** Koninkrijk. **Wie** in dankbaar geloof binnengaat, wil **God zeker** aan de tafel van zijn **Zoon** ontvangen. Maar als dat **geloof** er niet is, blijft alles toegesloten, de poort en daarom ook de tafel. Dit is zo helder als glas. En toch lijkt het **heel** bijzonder te zijn wanneer wij als kerken hier de hand aan houden. Ja, **je kunt** hier kritische vragen over **hijgen** vanuit de eigen gemeente. Terwijl hier juist de **harteklop** te voelen is van het pastorale werk, in het bijzonder in eik **huisbezoek**: de vraag naar **ge- lóóf**.

Doop

Stel, dat iemand de doop aanvraagt voor zichzelf of voor zijn kind. De doop in de Naam van de drieënige God.

Dan spreekt het toch vanzelf, dat kerk met zo iemand in gesprek gaat over de betekenis van die Naam.

Dat is immers de minste voorwaarde die je bijv. aan een volwassen dopeling mag stellen, dat hij gelooft in de Vader, de **Zoon** en de Heilige Geest en dat hij belijdt hoe Zij zich aan hem bewijzen.

En dat **niet** alleen. De realiteit van de **erfzonde** als eigen, persoonlijke schuld is een onmisbaar onderwerp bij de voorbereiding van de doop, zeker als het kleine kinderen betreft. Op het gevoel af wordt die werkelijkheid zo gemakkelijk onderschat, wordt de erfzonde vervluchtigd tot schuld in het algemeen.

Wanneer de ambtsdrager in een voorbereidend gesprek vanuit de Schrift deze leer onderwijst en bespreekt, is hij volop bezig met de sleutel die God hem geeft de toegang tot het sacrament te verlenen. Zonder **die** sleutel geen **toegang!** En het komt mij voor, dat juist in

deze tijd van veel dwaling en op pervlakkig denken het heel belangrijk is, dat van deze sleutel **een** duidelijk gebruik wordt gemaakt.

Avondmaal

Precies zo is er **een** sleutel die toegang geeft tot het avondmaal.

Wie aanzit **ontvangt** brood en beker. Christus zelf verklaart, **wanneer Hij** persoonlijk deze tekenen geeft **door** de hand van de dienaar: 'voor u ben Ik gestorven en opgestaan'.

Dan is toch de minste **vraag**, die van te voren gesteld moet worden, of ieder de betekenis en de doorwerking van Christus' offer verstaat en aanvaardt. Daarin gaat het nog steeds om dezelfde vraag, die **Jezus** ooit aan Petrus stelde: 'Wie ben Ik? Wie ben Ik voor u?'

Gemeenschap

Blijft nog de vraag **over**, of niet ieder voor zichzelf het antwoord op die vraag kan bepalen. Dat is het **veelgehoorde** argument, in binnen- en buitenland: 'Iemand anders kan mijn geloof niet beoordelen, dat is **een** zaak tussen God en mij'. Daarom zou je dat **aan** ieder persoonlijk moeten toevertrouwen.

Hierin schuilt een belangrijke **waarheid**. De voorbereiding op het avondmaal is voor een groot deel zelfonderzoek, dat niemand van een ander kan overnemen.

Toch mag niet worden vergeten, dat wij hierin ook een **gezamenlijke verantwoordelijkheid** hebben. Johannes schrijft aan de kerk ('de uitverkoren vrouw en haar kinderen')³, dat zij niemand in haar huis mag ontvangen die de leer van Christus niet **brengt**.⁴ Ze mag zo iemand zelfs niet welkom heten.

Want wie hem welkom heet, heeft deel aan zijn boze werken. Dat is duidelijke taal. **Rechtstreeks** van toepassing op de 'tafel der **gemeenschap**', waaraan wij de verbondenheid viëren met **Christus** en **w** ook met elkaar. Wij **mogen** daaraan niet iemand ontvangen of wel-

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038)3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten
f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonnement
vóór 1 juni).

Losse nummers f 11,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-
vraag.

Zonder schriftelijke bestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

kom heten, die van de **waarheid** in **Christus** afwijkt.

Vandaar de openbare geloofsbelijdenis als toegang tot het avondmaal. Voor een volwassene die God op latere leeftijd leert kennen is de publieke belijdenis van het geloof **dé** manier om zich te voegen bij de gemeente. En nog steeds is voor ons allemaal de gezamenlijke geloofsbelijdenis de poort naar het avondmaal, zo **vaak** dit sacrament wordt bediend.

Preek

Zo mag duidelijk zijn, dat het hierin gaat om een beleid dat zeer fundamenteel en **onmisbaar** is. Hiermee staat of valt, of de gemeente zich huis **van** God mag weten. De bedoeling van deze bijdrage is dan **ook** niet alleen, een standpunt te verdedigen, maar vooral ook om samen het belang hiervan te zien én hiernaar te handelen, zonder aanzien des **persoons**. De sleutel die Christus ons gaf wil **gebruikt** worden; **we** kunnen haar niet **vervangen** door een dosis goed vertrouwen in elkaar en een hoge **tolerantiegraad**.

De wekelijkse prediking is daarin heel centraal. Van **een** preek mag je verwachten, dat daarin royaal wordt geopend, **maar** ook duidelijk wordt **gesloten**.⁵ Iedere preek brengt dan de hoorder tot het maken van een keus: ingaan of **niet**. **Stel**, dat het aandringen op **die** geloofskeus in de prediking zou ontbreken. Het heil zou ieder worden aangezegd, wnder enige voorwaarde & van geloof (naar de Schrift!) en **bekering**. Dan zou die predikant **sen** leugenaar zijn. Hij zou een soort algemene verzoening in praktijk brengen, die iedereen misleidt. Welnu, **wat** op de kansel niet kan, is ook niet mogelijk **aan** de tafel **van** het verbond. De dienaar mag niet **iemand** de **tekenen** van zaiigheid in de hand geven, als hij niet **weet** of ze in **waar** geloof **worden** **ontvangen**. **Wanneer** iemand in zijn hart afwijkt van de leer, zou hij door een **soort** 'open avondmaal' een geheel

verkeerde **geruststelling** ontvangen. Daardoor zou hij juist versterkt worden in zijn verkeerde overtuiging. En de dienaar gedraagt zich als een leugenaar, door zonder te vragen naar geloof eenvoudig de verzoening te verzegelen.

Gast I

Daarom verdient de **procedure**, die wordt aanbevolen in de brochure 'Vluchteling **en** **gast**'⁶, onze hartelijke instemming. Met de vluchteling, **die** vaak tijdelijk ergens verblijft, zal door de **kerkeraad** gesproken worden, voordat hij wordt toegelaten tot het avondmaal. De raad zal zich ervan verzekeren, dat deze vreemdeling in zijn eigen kerk tot het avondmaal **was** toegelaten, dat hij in de **grondstukken** overeenstemt met de christelijke leer (zoals verwoord in de Apostolische Geloofsbelijdenis), dat **hij** zich **ook** als **christen** gedraagt en **trouw** de kerkdiensten bezoekt.

Met deze opzet is goed te werken, al zal per situatie het gesprek geheel **verschillend** verlopen. Al was het **alleen** al **door** de taalbarrière. **Van** onze kant zal de **indruk** **vermeden** moeten worden, dat de kerk niet **gastvrij** zou **zijn**. Terwijl van de **zijde** van de vluchteling verwacht mag worden, dat hij als **christen** de wacht bij de heiligheid van de tafel herkent en waardeert. Terecht staat in de **voorgestelde procedure** de leer op de eerste **plaats**, het gemeenschappelijk geloof. Wel is nog de vraag te stellen, of er niet iets meer **aan** de orde moet **komen** dan het Apostolicum. Daarbij valt te denken aan de visie op de Schrift (**Woord van God** of niet) en op de sacramenten. En waarschijnlijk valt er **ook** nog wel wat te **schrijven** over de situatie, dat een vluchteling de doop aanvraagt voor zichzelf of **voor** een **kind** dat hier geboren wordt.

Gast 2

Het valt op, dat de voorgestelde procedure overeenkomst **vertoont**

met een kerkelijk afspraak, die al dateert **van 1920**. Toen **besloot** de Generale **Synode**, dat een **kerke** raad het avondmaal **mag** bedienen in stichtingen, ten bate van de leden van de **kerk** die daar verblijven. En vervolgens werd **ook** **uitgesproken**, dat verpleegden, die niet tot de **gereformeerde** kerken behoren, tot deze **avondmaalsbediening** kunnen **worden** toegelaten, wanneer er voor hen geen gelegenheid bestaat om in de kerk, waarvan zij zelf lid zijn, het avondmaal te gebruiken. Hierop volgen dan dezelfde voorwaarden **als** hierboven geformuleerd.'

Op de achtergronden van dit **besluit** valt wel kritiek te **leveren**. Dat zullen we nu niet doen. Het besluit zelf is goed, en door menige zusterkerk wordt daar dankbaar gebruik van gemaakt.

Een bewoner van een bejaardenhuis is geen asielzoeker. Toch, wanneer zo'n bejaarde zeer beperkt in zijn mogelijkheden geworden is, is het **punt** van overeenkomst dat je zijn situatie **laat meewegen** bij de **aanvraag**, of het avondmaal **meegevierd** mag worden. Het is een vraag, die de kerk zelf uitlokt, door in **een** stichting de avondmaalstafel aan te richten. Dan **kun** je zo'n aanvraag niet **kort** afdoen met art. 60 KO, dat de toegang beperkt **tot** de belijdende leden. Op zo'n moment zal het huisgezin van God op **een** goede **wijze** gastvrij moeten zijn, zonder dat de situatie ontstaat van een 'open' avondmaal. Dus wordt ook in zo'n situatie de sleutel **gehanteerd**, die Christus ons gaf. De enige sleutel, die kan **openen** en sluiten: de vraag naar geloof in Jezus Christus, onze Zaligmaker. De gasten die zo **toegelaten** worden moeten bereid zijn zich te onderwerpen aan het toezicht van de kerkeraad zolang zij **aan** het avondmaal deelnemen. Dat betekent niet, dat zij daardoor een bepaalde status **krijgen** van **gastlid** of van iets dat daarop lijkt. Het 'deelnemen aan het avondmaal' is geen permanente bezigheid. De gasten worden per keer eenmalig **toegelaten** tot de vie-

ring van het avondmaal en zij staan onder toezicht van de kerkeraad zolang dat duurt. Wel mag de raad m.i. als voorwaarde hierbij stellen, dat de gasten in de tussentijd niet ook deelnemen aan andere vieringen van welke predikant of pastoor (!) dan ook, die met brood en beker in de stichting verschijnt.

Toelating

Opnieuw mag de conclusie zijn, dat de sleutel van de Koninkrijks ons gegeven is om toegang te ontvangen én te verlenen. Met die bedoeling zal de sleutel worden gehanteerd, bewust en duidelijk herkenbaar.

Alleen waar dat uitsluit in de praktijk kan de indruk ontstaan, dat de sleutel alleen maar gebruikt wordt – zo af en toe – om iemand af te houden van het avondmaal.

¹ Zie art. 73 KO. Vergelijk het avondmaalsformulier, waarin de zelfbeproeving zich eerst richt op het geloof, daarna op de levenswandel.

² Mt. 16 : 16.

³ 2 Joh. : I.

⁴ 2 Joh. : 10.

⁵ Zondag 31 HC.

⁶ 'Vluchteling en gast', een uitgave van het Informatie- en Lectorium van de Vereniging Landelijk Verband voor Evangelisatie-arbeid van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Postbus 70, 3800 AB Amersfoort.

⁷ Acta Generale Synode Leeuwarden 1920, art. 25. In de klapper van Bouma opgenomen bij art. 61 KO.

TSJAKKA! • ?

1 Kor. 16 : 22

Wekenlang staan ze op de top-tien. De boeken over de **weg** naar rijkdom, eer, succes. De auteurs zien hun **succesverhaal bekroond met** een nieuw succes. Wie zou immers niet willen bereiken wat deze mensen in hun **boeken** voorspiegelen? Hun eigen leven dient als voorbeeld. **Maak je niet bezorgd.** Maar ga er vol energie tegenaan. **Kijk** niet naar wat er mis **kan** gaan. Denk niet, dat het jou niet lukken zal. Wees zeker van **jezelf**. **Tsjakka!** Wie succes wil hebben bij het **P**-te publiek, die **moet** het goede in de mensen naar boven halen. **Leer ze positief denken.** Breng **ze** onder de **indruk** van jouw charisma.

Maak ze jaloers op wat jij hebt bereikt in dit leven.

In **Korinte** waren mensen die de gemeente **aantrekkelijker** wilden maken voor buitenstaanders. Maar **dan** moesten ze wel met hun Heiland voor de dag **kunnen** komen! Ze schaamden zich een beetje voor een **Koning** aan een kruis. Niet te verkopen, zo'n boodschap! Ze zien je al aankomen. Jij met je verhalen over een **kruis** dat nodig **was vanwege** de onmacht van de mens.

Je **moet** laten zien hoe bijzonder jij zelf bent. Laat ze versteld staan van jouw gaven, zoals het spreken in tongen. Dan oogst je de bewondering in de **kerk**. **Dan kun je meekomen** in de wereld. Je kunt opbieden tegen andere leringen, die de **ronde** doen.

Ze keken meer naar mensen dan naar de Here. Ze vergaten, dat de kerk van de Here is. Die heeft zich vernederd, is gekruisigd en gestorven. Zo wil de **Here** gepredikt worden. Dat heeft Paulus gedaan. Niet met woorden **van** schitterende wijsheid, maar alleen: Christus, en die gekruisigd.

Wie tot eer en **aanzien** is gekomen onder de **mensen** noemt zijn min-

B.C. Buitendijk

M meditatief

der groots verleden hoogstens om te laten zien dat dat ver achter **hem** ligt. Maar de Here **Jezus** wil niet dat wij zijn **verleden** vergeten. **Telkens** weer wil de Here zijn volk herinneren aan het **kruis** op Golgotha, die **schandpaal**. Hij heeft **daar** gehangen: vervloekt en verlaten. Hij is **ook** weer opgestaan uit de **dood** en opgenomen in de hemel. **Indien** iemand de **Here** niet liefheeft, **hij** zij vervloekt. Dat is een geladen zin. Die komt hard aan. Want het **kant** er nu op aan. Paulus vat als het **ware** zijn hele brief samen in dit vers. Het mag wel eens heel duidelijk gezegd worden: wie de Here niet liefheeft, die wordt **prijgegeven** aan de vloek, die **kant** om onder het oordeel van God. Die ernstige waarschuwing wordt onderstreept door het **Maranata**. De Here is gekomen. Hij is er. Wie Hem **afwijst**, **wordt** door Hem afgewezen. Aanvaard de Here Jezus, zoals Hij gekomen is. Zijn komst was het bewijs van onze zwakheid. Zijn kruis betekent voor mensen: wij konden bij **God** niet komen. Wij hadden Hem niets te bieden. Wij **kunnen** voor Hem niet bestaan. Behalve wanneer **we** leven door het **kruis** van Christus. Wie dat niet gelooft, gaat met al zijn dweperij en eigendunk verlossen. De Here **is gekomen!** We hoeven ons niets te verbeelden. Maar we mogen opkomen voor Hem, onze Here. Hij is er. De gekruisigde **Koning** is de verheerlijkte Here. Dat viert de kerk van Pinksteren. **Christus** laat **zijn** dood verkondigen. Al eeuwen lang. In een **geschriftje** uit ongeveer 125 Anno Domini wordt het **Maranata!** genoemd in verband met de viering van het Heilig Avondmaal. 'Indien iemand heilig is, laat **hij** komen; zo niet, laat hij zich **bekeren**; **maranata**, amen!'

Wandelen met God

Je kunt **dat** op verschillende manieren zeggen, dat God erbij moet zijn. Het kan echt een moeten zijn. Een eis die aan je leven gesteld wordt. Maar je kunt het ook als **een** wens uitspreken: ik wil graag dat God erbij is.

Soms ervaren mensen in de kerk **het** als **een norm** die hun vanuit de opvoeding is bijgebracht: denk eraan, God moet erbij zijn! Soms hebben ze er weleens wat minder prettige bijgedachten bij. Alsof God altijd de grote controleur is. Een politieman die streng toekijkt of je je wel aan alle **regels** houdt. We erkennen het wel dat God erbij moet zijn. Maar wensen we het **ook**? Er is een psalm **waarin** het echt een hartstochtelijke wens **wordt**: Doorgrond mij en ken mij. Wilt U mij kennen en in **m'n** leven er steeds bij zijn? Dat is **het** gebed dat in die woorden ligt.

Nergens alleen

Ergens lijkt dat eng. **Dat** God er steeds is. Soms staat dat er ook heel nadrukkelijk: U omgeeft mij van achteren en van voren. Waar je ook heen gaat, God is er **altijd**. En dat **lijkt** eng. Je hebt dus nergens een stukje voor jezelf. Waar je even privacy hebt zonder dat er een ander bij is. **Je** kunt dus eigenlijk ook niet wegschuilen voor God. Hij vindt je altijd. Adam en Eva dachten ook dat ze voor Hem konden wegkruipen. Maar God vond ze toch wel. En Hij zocht ze op. Maar juist daar zie je dat Hij niet de **politieman** is die **streng** de regels bewaakt. Het is juist de liefde van God dat Hij ons opzoekt. Hij zei ook tegen Adam en Eva: **Ik** wil jullie niet

kwijt. Je hoeft dus helemaal niet bang **voor** Hem **te** zijn. Dat God overal is. Dat je nergens alleen bent. Dat je je niet kunt verstoppen. Dat is helemaal niet eng. Dat is juist **fijn**.

In je element

Bij wie zou je **eigenlijk** meer geboren zijn dan bij Hem? Zijn ogen zagen mijn vormeloos begin. Hij heeft mij geweven in de schoot van mijn moeder. God **was** er dus al vanaf het begin bij. En dat is juist zo'n bemoediging.

Gods aanwezigheid **is** voor mij **als** het vruchtwater **voor** een ongeboren baby. Het vruchtwater is om je heen. **Bescherming** biedt het, voeding geeft het. Het is je element.

Zo is God om mij heen. Als Hij mij kent, is zijn liefde om mij heen. **Bescherming** biedt Hij, voeding geeft Hij. Zijn aanwezigheid is mijn element. Als God erbij is, dan gaat het goed. In Gods liefde **ben** ik **in** mijn element.

Zodra ik dat besef, dan ben ik aan dat gebed toe: Here doorgrond mij. U moet er altijd bij zijn, dan is het goed.

Een gevecht

En toch... Ben ik daar ook niet **vaak** ver vandaan? Wanneer **voel** ik mij in mijn element? Er zijn ook andere krachten in mijn hart en in mijn leven. In het gewone leven van alledag ga je w gauw **je** gang zonder **God**. En dan kan Hij verlijken. Daarom is het wel een gevecht tegen de sleur. Sleur in bidden en bijbellezen. Ben ik biddend

in mijn element? Soms is mijn gebed meer een vreemd element in mijn leven.

Wat is het goed om juist dan te merken dat Hij er Zelf echt bij wil wezen. **En** dat Hij **daar** ook alles aan **doet**. Zijn ogen die mijn vormeloos begin zagen, zijn nog steeds open over mijn leven, nacht en dag.

Hem kennen

Hij kent mij. Maar dan wil ik Hem ook kennen. En **Hem** ook kennen in wat ik doe. Zoals Hij zelf gezegd heeft: Ken Hem in al uw wegen en Hij zal uw **paden** recht maken {Spr. 3 : 6}.

Dan wordt het echt een wens: Here U moet er maar bij zijn, anders gaat het niet goed. Hij belooft dat het dan **ook** echt goed gaat. Je paden worden recht. Er zit dan geen knik meer in je leven. Hij **leidt** je op de eeuwige weg.

Overgave

Op deze manier wordt bidden meer dan af en **toe** de handen vouwen. Bidden wordt een houding. Bidden is ook biddend leven. Er zit iets in **van** overgave. Wie steeds een stukje **voor** zichzelf wil houden, komt aan die overgave niet toe. Waar je alleen wilt **zijn**, laat je een ander niet toe. Daar is geen plaats voor **overgave**.

Daarom is **het** zo belangrijk om de zegen te zien die ligt in overgave. Als ik me overgeef, dan hoef ik het niet zelf te redden. **Dan** kan ik het aan God overlaten. Om dat te doen moet ik wel weer worden als een kind, als een baby in zijn element.

N nieuw uitgekomen

Ieder mens denkt na over de weg **van** zijn leven. Waar leidt die naar toe? Zo **denken** we **allemaal** wel eens aan het moment dat we **zullen** sterven. Daar zie je soms **tegenop**. Wat lijkt dat alleen! Het is een weg waar geen mens met je **mee** kan

g—
Maar juist **daar** is overgave zo'n uitkomst. God moet erbij zijn. Dan zal het aan het einde zijn als in het **begin**. Rij die je vormeloos **begin kent, Hij omgeeft je van vo-**ren en van achteren, ook als het einde daar is. Hij leidt je op de eeuwige **weg**. God moet erbij zijn. Een **wens, een** gebed **voor** elke dag.

Een bedelaar vindt rust, Maarten Luther 1546-1996, van de hand van prof. dr. F. van der Pol. Hij schreef dit boek naar aanleiding van de 450^e sterfdag van Maarten Luther, de man die vanuit **Wittenberg** met pen en papier een geweldige beweging op gang bracht. Er wordt o.a. aandacht **geschonken** aan wat Luther heeft **gezegd** over het **omgaan** met de dood. Zijn uitspraken over de **stervenskunst** betekenden een doorbraak in de **gangbare doodsbeweging**.
Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V., f 28,- (192 blz.).

Doet dit tot mijn gedachtenis, het proefschrift van J. van Beelen (Hervormd predikant te Randwijk, Betuwe). Het betreft een onderzoek naar de relatie tussen avondmaal en ambt: over **avondmaalsmijding** van ambtsdragers en de vraag wie tot de bediening **gerechtigd** is.
Uitgeverij J.J. Groen & Zoon, f 39,95 (248 blz.).

De zondag onder druk. Prof. dr. K. Runia (emeritus-hoogleraar in de **praktische** theologie aan de Theologische Universiteit van de synodaal **Gereformeerde Kerken** te Kampen) gaat in het boek op **zoek naar de bedoeling van de zondag**.
Uitgeverij Kok, f 1990 (79 blz.).

Jodendom, een gelede levensbeschouwing, geschreven door Ab Caransa (lid van de **Liberaal Joodse Gemeente** te Amsterdam). Het **hoofdthema** vormt de vraag hoe het mogelijk is dat het Joodse volk, **ondanks** grote **interne** verschillen, toch een volk is gebleven.
Uitgeverij Kok, f 27,50 (120 blz.).

Oude wijn in nieuwe zakken, een **Joodse** visie op actuele problematiek. Geschreven door **rabbijn** mr. drs. R. Evers (Rector van het Nederlands **Israëlitisch Seminarium** te Amsterdam).
Uitgeverij Kok, f 27,50 (159 blz.).

Uit de serie Amersfoortse Studies, nr. 20: Ecologie en **rentmeesterschap**. De auteurs: drs. **H.R.** Murriss (medewerker Bijbel en Wetenschap), drs. **U.G. Hosper** en J. Poeder (docent E.H. te **Amersfoort**).
Uitgeverij J.J. Groen & Zoon, f 14,95 (72 blz.).

Werken met het Woord, lezingen, gehouden op het **congres van de GMO** op 6 en 7 oktober 1994 in De **Bron** te Dalfsen; aangevuld met de lezing over de **Toraja-kerk** op 26 mei 1994.
Uitgave **GMO** Zwolle, f 10,- (68 blz.).

Hij is hier niet, een gedichtenbundel van **Annie** van Dijken.
Merweboek Slidrecht, f 9,90 (35 blz.).

Achtergronden

Nadat we de vorige week hebben gelet op de uitleg van Romeinen 7 door de reformatoren Luther, Zwingli en Calvijn (in aansluiting bij de 'oudere' Augustinus), willen we nu letten op hen die in de 20e eeuw bezig zijn geweest met dezelfde thematiek van 'genade en heiliging'. Globaal gaat het ons erom dat we zicht krijgen op enkele gegevens uit de Angelsaksische wereld en op enkele uit Nederlandse, gereformeerde kringen,

Stemmen uit de 20e eeuw

Het is nu het moment om te luisteren naar een aantal eigentijdse voorgangers. Eerst letten we op enkele evangelisch-reformatorische auteurs die ons trouwens graag de Puriteinen van weleer voorhouden. Deze worden – maarditterzij & – ons voorgelaten als wijze mannen, ja zelfs, nogal onpuriteins m.i., als 'Giants' (zie Packers *Among God's Giants*). Helden die dus wel een bijzondere boodschap moeten hebben, een boodschap die getuigt van een diep inzicht in Gods Woord. En in de wat de kerk en de menselijke ziel nodig heeft zuiverheid, puurheid. 'Pure church, pure life'.

Nu is er één algemeen bezwaar tegen de term Puriteinen: het is een verzamelnaam die al te vlot doet veronderstellen dat ieder die zich maar met die naam tooit, eenzelfde opvatting heeft over genade en heiliging. En een ander probleem is vaak dat men puritanisme laat samenvallen met wetticisme. En dat hoeft niet altijd. Daarom denk ik,

dat het nog eens goed is studie te maken van de onderlinge verschillen tussen verschillende vertegenwoordigers van deze richting.

Angelsaksische schrijvers

Als eerste noemen we J.I. Packer – docent theologie in het Canadese Vancouver. Hij benadrukt in enkele van zijn boeken het gegeven dat de gelovige, ondanks zijn verlangen God te dienen toch door de macht van de zonde de put werd ingetrokken. En dat bij herhaling. Maar ook ziet hij de krachten van de Heilige Geest in, wat hij noemt, 'de voortgaande morele karakterverandering'. En daarbij denkt hij aan vaste goede gewoontes die de Geest aan de gelovigen leert. En in dat kader pleit hij dan ook voor 'eertijk zelfonderzoek'. Om verder te komen in de dienst van God, de heiliging. Maar af hij nu een mateloos optimisme koestert? Nee. Packer citeert Jonathan Edwards (18e eeuw) die 20 jaar na zijn bekeering schreef:

'Ik heb diepe gevoelens over mijn zondigheid en vuilheid, vaak zelfs zo sterk dat ik in luid wenen uitbarst en ik mijzelf van mijn omgeving moet afzonderen. Ik heb een veel groter besef van de onrechtvaardigheid en de slechtheid van mijn hart dan ooit te voren, sinds mijn bekering. Het doet me verdriet te bedenken hoe onkundig ik was, als een jong christen, van de bodemloze, oneindige diepten van het kwaad, de hoogmoed, de schijnheiligheid en de misleidingen in mijn hart.'

Packers opinie wordt nog eens versterkt als hij in zijn boek *God*

Ieren kennen Romeinen 7 ter pake brengt – in relatie tot ot 8e hoofdstuk Letterlijk schrijft hij: 'Romeinen 8 haalt de gelovige (!) niet weg uit Romeinen 7 in die zin, dat er een mogelijkheid zou opduiken, waardoor wij niet langer te lijden zouden hebben van & onvolmaaktheden, waar de wet ons bij bepaalt. Dit bedoelde Alexander

toen hij zijn gemeente vertelde: 'Zolang ik hier predikant ben zult u riet aan Romeinen 7 ontsnappen'. Hij had gelijk Maar Romeinen 8 haalt de gelovigen wel heel duidelijk weg uit Romeinen 7 in die zin, dat de gelovigen geleid worden door de zekerheid, die God hun in het evangelie geeft en die hen leert, zich te verheugen over de soevereine genade van God over de zonde, als een 'tegengif' tegen de ellende, die voortkomt uit het beoordeeld worden naar de wet' (p. 230).

En eerder al wordt uit Packers beoog over Romeinen 7 wel duidelijk dat hij in de reformatorische lijn denkt. Hij vertelt hoe bij Paulus, ook al is hij dan christen en apostel, de strijd tegen de zonde

voortduurt. Hij legt wel – en dat kenmerkt hem en vele **evangelischen** met hem – grote nadruk op de zekerheid van de verlossing door Christus, zoals in Romeinen 8 wordt **beschreven**. Vanuit die zekerheid weet je dan ook dat de macht van de **zonde** gebroken is en dat de strijd (Romeinen 7) in Christus **gewonnen** is.

Vervolgens geven we aandacht aan **Jerry Bridges**, een bekende Amerikaanse auteur die staat in de beste tradities van de Puriteinen. Hij merkt – heel ontdekkenden nuchter! – over Romeinen 7 op: **'Een** van de hoofdstukken in de bijbel waar we het meeste moeite mee hebben, is Romeinen 7. Christenen proberen altijd zo snel mogelijk onder Romeinen 7 uit te komen en naar Romeinen 8 te gaan. We houden niet zo van Romeinen 7 omdat we daarin onze eigen strijd met **de** zonden zien afgetekend. En we houden niet van de gedachte dat **we** met **de** zonden **moeten** strijden. **We** willen onmiddellijke overwinning. We willen "in de Geest wandelen en **Hem** **laten** overwinnen." **Maar** God wil dat we blijven volharden in de oefening naar heiliging.' (lit., p. 99). En Bridges gaat verder: 'De **waarheid** is dat hoe meer we zien van Gods heiligheden hoe meer ons zijn wet in de Schriften geopenbaard wordt, hoe meer we zullen **moeten** constateren hoe zeer we te kort schieten' (vgl. de profeet Jesaja). En zijn uitleg van het slot van Romeinen 7 luidt dan als volgt: 'Als **we** **groeien** in heiliging gaan we de **zonden** steeds meer **haten** (Ps. 119,104) en krijgen we steeds meer **vermaak** in Gods wet (Rom. 7,22). We zien de **volmaaktheid** van Gods wet en de gerechtigheid van alles wat Hij van ons eist. We geven **toe** dat "zijn geboden niet zwaar zijn" (1 Joh. 5,3), maar "heilig, rechtvaardigen goed" (Rom. 7,12). Maar gedurende al die tijd **zien** we ook **onze** innerlijke verdorvenheid en **merken** we dat we steeds weer in zonden val-

len. Daarom roepen we met Paulus uit: "Ik **ellendig** mens! Wie zal mij verlossen uit het lichaam **dezes** **doods?**" (Rom. 7,24) en hebben we de neiging maar op te geven. Maar dat durven **we niet**. Als **we** **succes** willen hebben in ons naja-gen van heiliging, zullen **we** vol moeten houden ondanks onze **mis-lukkingen**' (p. 101).

In een ander verband spreekt Bridges over de 'worsteling' voor heiligheid (hfst. 6).

Nederlandse uitleggers

K. Schilder

In zijn *Heidelbergsche Catechismus* I, p. 106, schrijft K. Schilder over een enkel aspect van Romeinen 7. Over de 'wet der zonde' zegt hij o.m.: 'Zoo krachtig is die naar beneden trekkende, van Gods wet wegtrekkende kracht, of door-gaande werking of "wet" der zonde, dat hij die wet (die kracht) bespeurt in zijn leden. Maar zijn **per-soon** (curs. door KS) wordt er **niet** door bepaald, **niet** door **beheerscht**, niet door **gevormd**, of geconstitueerd. **Integendeel**, hij doet zijn best, om "deze wet" ten-onder-te-houden: daarom let hij er ook zoo scherp op (...bewust...).' Schilder **hanteert** van S. Greijdanus de definitie van de 'wet der **zonde**', nl. 'de **vaste** gewoonte en **kracht**, de **overheerschende** macht van de zonde'. En van die 'wet' geeft Schilder de volgende typering (p. 84): 'die was **geen** heilzaam **predi-ka**, maar een tyran; hij sloeg in boeien, nam gevangen'. Van de wet van God **zegt** Schilder vervolgens: 'Maar Gods wet is geen boei, en ook geen tyran, en zelfs geen rechter; zij is **bruikbare maatstaf**, **deelende in de eigenschappen der Schrift** (curs. door KS), en dus **bekleed** met **noodzakelijkheid**, g s **noegzaamheid** (voor het bereiken van **haar** speciale bedoeling nl.), autoriteit, en ook... doorzichtigheid.' En hij besluit zijn betoog over de wet Gods af met de uit-roep: 'Ja, zeker, de wet is **een** gróót

geschenk. *O ,hoe groot is Uw goed!*

Het is volgens Schilder dan zo, dat de gelovige met **zijn** 'inzicht' (= verstand, vs. 24) de wet van **God** dient, maar met het vlees de wet der zonde.

In zijn uitgegeven *Preken* heeft **Schilder ook meer** dan eens de the-ma's **rechtvaardiging** en heiliging aan de orde gesteld. We **volstaan** hier nu met de verwijzing naar de artikelen van J.J.C. Dee in het maandblad *Wegwijs* (aug./sept. 1995). Daaruit blijkt dat Schilder zich volledig in de lijn van Calvijn bevindt.

H.J.D. Smit

Leggen we bovenstaande gegevens (ook die uit het vorige artikel) naast de dom ds. **H.J.D. Smit aan-gedragen Schriftelijke reactie**, dan constateren **we** bij hem een zekere ambivalentie in de **uitleg**. En die hangt samen met de door hem (**en** anderen) gehanteerde **uitdrukking** 'het **normale** christelijke leven'. Smit wil er in ieder geval niet aan dat het in heel **hoofdstuk** 7 van **Romeinen** gaat over een **bekeerde** Paulus. Hoogstens gaat een deel over de bekeerde apostel. En dus dat deel dat spreekt van het **leven** naar de wil van God. Nu lijkt het heel simpel **door** maar gewoon **recht** over te steken **en** te stellen dat het leven **naar** de wil van God inderdaad het normale leven van de christen is. Dat is te simpel. Want het is niet **waar**. En de bijbel zegt zelf dat dit niet **normaal** is. Want het leven **van** de gelovige loopt niet in alle delen volgens de **norm** van Gods wet! Het moet juist terug **naar** die **norm**. Pas als die toestand is **bereikt**, spreken **we** van **normaal**. **Zelfs** de terugweg vanuit de zonde naar de heilige levenswandel is nog niet als **normaal** te betitelen. Je bent op **weg** naar de **norm** – **jaze-ker**, ook aan de hand van die norm. Maar steeds **weer** – en eigenlijk hebben al de hierboven **vermelde** auteurs en **Schriftgeleerden** daar de ogen wijd voor open – steeds weer

is de zonde in beeld. Onafgebroken is er die macht die van God afrekt. Maar – Goddank – we weten ook van de krachten van Gods genade! En behalve het weten is er ook de ondervinding ervan. En misschien zelfs een toenemende bevinding van Gods heiligheid die ons aandrijft tot een heilig leven. Misschien is er die opgaande lijn die je – in een grafiekje – ergens bij Jerry Bridges aantreft. Of is het 'misschien' bij hen vervangen door 'zeker weten'...?

Maar we moeten hier de strijd tegen & zonde en voor de heiligheid niet beschouwen als vallend buiten het levenspatroon van het normale christen-zijn. Dát jaagt de mensen op. En de geestelijke gevolgen zullen kunnen uitlopen op een ramp.

Nu sprak ik t.a.v. de uitleg van Smit van een zekere ambivalentie. Want ook hij erkent de macht van de zonde wel degelijk! Hij spreekt van leven 'onder het juk van de zonde'. Deze erkenning is van wezenlijk belang. En die zal een rem betekenen op te hoog gespannen verwachtingen. Maar ik denk dat hij(en wellicht ook anderen) te snel naar Romeinen 8 wil(len) overstappen (vgl. Bridges). En dat men voortaan alleen maar verwacht te gaan leven vanuit de zekerheid van het geloof aan Christus' verlossing. Ik denk dat het fundamentele onderscheid tussen feit en norm hier volop moet worden gehandhaafd. De geschiedenis van de kerk (ook en met name in de eeuw van de Reformatie) kent twee dopers getinte afwijkingen inzake de leer van de heiligheid. Dat is allereerst de leer van het perfectionisme, het steeds hoger willen klimmen op de ladder van de heiligheid (dit ging gepaard met alle gestrengheid in de tucht); in de tweede plaats was er bij een aantal doperse spiritualisten de leer van het perfectisme, d.w.z. de leer van de haalbaarheid (of maakbaarheid) van de heiliging. Ik zou niet graag willen dat gereformeerde mensen van de 20e en 21e eeuw in die fouten vervielen. En laten we

de Puriteinen en evangelischen die misschien een eind in deze richting denken (en streven) oproepen de christelijke nuchterheid te behouden die onderscheidenlijk spreekt over de realiteiten van Gods beloften en eisen.

W.H. Velema

In zijn *Verkenningen in Romeinen* – geschreven voor de Christelijke Gereformeerde jongeren – besteedt prof. Velema ook aandacht aan de vraag naar de ik-persoon in Romeinen 7. Hij laat zien welke inzichten er zoal over voorkomen. Na een helder betoog komt hij tot de volgende slotsom: 'Zo sta ik aan de zijde van hen, die in Romeinen 7 lezen de beschrijving van het christenleven, niet vóór, maar ná de bekering. Ik ben van mening, dat het in strijd is met wat het Nieuwe Testament over de onbekeerde mens zegt, te menen dat hij een dergelijke tweespalt kent, als welke Paulus beschrijft. Kan men naast elkaar zetten: de zonde heeft uitgaande van het gebod mij misleid, en: naar de inwendige mens verlustig ik mij in de wet Gods? Heeft Paulus dat werkelijk voor zijn bekering gedaan? Neen, hij beschrijft in dit hoofdstuk de machteloosheid van de wet, omdat de mens vlees is, dat wil zeggen: aan de zonde als slaaf uitgeleverd. Alleen door het geloof in Jezus Christus is er uitzicht. De snijdt tussen het vlees, de zonde en de geest is hard en bitter, Gal. 5. De wet biedt hier geen hulp. Alleen Jezus Christus geeft de verlossing. Gode zij dank!'

C. Trimp

Het boek *Klank en weerklank* wordt door Trimp afgesloten met een heldere evaluatie van de verschillen tussen evangelisch en gereformeerd. Dat raakt ook het hier behandelde thema. Trimp signaleert de dreiging van een steeds sterkere polarisatie tussen de kerk en de evangelische beweging. Het is een heel moeizame operatie om zo'n polarisatie op te heffen. Want hoe vaak zal de gereformeerde kerk

niet juist zoveel zwakke kanten vertonen dat ze daardoor feitelijk een evangelische reactie oproept? Het zal er dus veel aan gelegen zijn om op een goede manier kerk te zijn. En daarnaar bewust te blijven streven. In de kracht van de Heilige Geest. Een taak voor de hele gemeente. Om Raar behoud gaat het tenslotte. Ik sluit af met het citeren van Trimps slotwoorden in *Klank en weerklank*: 'Daarom eindigen wij met een wijs woord (uit de vorige eeuw): 'Ontneem aan de dwaling haar waarheid en gij ontnemt haar kracht.'

Opmerking: Zonder veel moeite zou de lijst van schrijvers (uit Nederland) over Romeinen 7 aan te vullen zijn. Men zie de literatuurlijst er maar op na. De grotere commentaren laat ik daarbij nag buiten beschouwing. Het ging me om een beknopte inventarisatie van een aantal kernpunten in de actuele discussie.

Geraadpleegde literatuur:

- J. Bridges, *Het heilige streven*. 'Doe uw best dan ook de prijs te hijgen'. Apeldoorn 1995.
- J.J.C. Dee, 'Overall leven als in Gods tegenwoordigheid'. In: *Wegwijs*. aug./sept. 1995, p. 189v.
- J. Francke, *Gerechtigheid uit het geloof*. Groningen z.j. (1974). Schetsenbundel.
- G. Gunnink, *Vrede door vrijspraak*. (Romeinen – schetsenbundel) Barneveld 1992.
- D. Holwerda, *O Diepte des Rijks*. Schetsen Schriftstudie over Romeinen. Utrecht 1949.
- A. Kamsteeg, *China. Als een uitlaande brand*. Barneveld 1995.
- A. Kamsteeg, *Sommigen noemen het een opwekking*. Barneveld 1995.
- J.A.C. van Leeuwen en D. Jacobs, *Korte Verklaring van Romeinen*. Kampen 1966.
- J.I. Packer, *God leren kennen*. Apeldoorn 1992 (m.n. hfst. 22).
- J.I. Packer, *Oppervlaktigheid troef?* Apeldoorn 1995 (m.n. hfst. 7).
- K. Schilder, *Heidelbergse Catechismus*. Deel I. Goes 1947.
- G.J. Smink, *Romeinen. Verklaring van een Bijbelgedeelte*. Kampen 1986.
- H.J.D. Smit, *Schriftelijke reactie ... n.a.v. de inleiding van 18 jan. 1996 in Zuidhorn* (waarin Romeinen 7 o.m. aan de orde kwam).
- C. Trimp, *Klank en weerklank. Door prediking tot geloofservaring*. Barneveld 1989.
- W.H. Velema, *Verkenningen in Romeinen*. Den Haag 1962.
- J. Wesseling, 'Het rangeerterrein van Romeinen 7'. In: *Nader Bekeken*, febr. 1996, p. 33vv.

WELKOM AAN DRS. P.W. VAN DE KAMP

C.J. Smelik

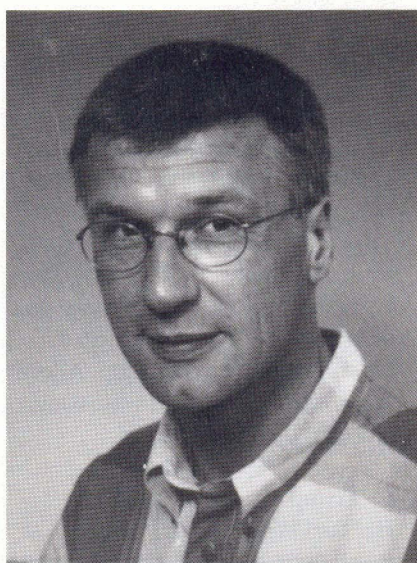
A aan de Broederweg

Als derde in de rij van benoemde docenten aan de Theologische Universiteit in Kampen staat deze week drs. P.W. van de Kamp in de schijnwerpers. Zijn benoeming betekende voorlopig de laatste benoeming door de Generale Synode in Berkel. 'Voorlopig', want de synode zal ook nog een benoeming moeten doen in de aanstaande vacature prof. dr. J. Douma. Die benoeming komt als laatste aan de orde, omdat deze vacature pas in september 1997 ontstaat. De andere benoemden treden al in september 1996 in vaste dienst.

Aan de benoeming van drs. Van de Kamp gaat een verhaal vooraf. De synode in Berkel kreeg allereerst te maken met een voorstel van het curatorium om voor het vakgebied van Ambtelijke Vakken een derde post in te stellen (naast de docenten De Ruijter en Hoekzema). Voor de goede voortgang van het onderwijs op dit gebied was dit beslist noodzakelijk geworden. Dat heeft enkele redenen.

Om te beginnen: reeds onder prof. dr. C. Trimp was gestart met het splitsen in jaargroepen voor het geven van de preekcolleges. Onder prof. dr. C.J. de Ruijter is dit voortgezet en uitgebreid. Onderwijskundig was het een vooruitgang, maar het bracht wel een aanzienlijke uitbreiding van het aantal college-uren mee.

Verder werd in de afgelopen cursusjaren de praktijk-oriëntatie voor de studenten uitgewerkt en gerealiseerd. Omdat die oriëntatie voornamelijk de ambtelijke vakken raakt, werd ook hierdoor het werkterrein

extra verzaamd voor de betrokken docent(en).

Daarom besloot de synode met grote eenparigheid een derde post in te stellen voor dit vakgebied. We mogen dankbaar zijn met deze uitbreiding van de Universiteit voor de komende jaren. In ieder geval voor zes jaren.

Voor deze derde post werden de volgende vakken aangewezen. Allereerst de Poimeniek: over de vormgeving van het pastoraat en de zielszorg. Vervolgens de Diaconiek: over de leer van het onderling dienstbetoon in de gemeente. En als derde taak voor de nieuwe docent staat genoteerd: assistentie aan prof. De Ruijter bij de preekcolleges en bij de praktijk-begeleiding.

En nu dan de benoemde man voor deze p.s.t. Met vrijmoedigheid werd door de generale synode drs. P.W. van de Kamp benoemd. En hij heeft die benoeming ook aangenomen.

Zijn studie theologie bewoog zich reeds jaren in de richting van de Ambtelijke Vakken. Tijdens de laatste pastorie-jaren hield hij zich praktisch bezig met diaconale projecten. Gedurende de eerste jaren van zijn loopbaan heeft hij in Brazilië namens de kerk te Assen-Zuid gewerkt als missionair predikant. Toen reeds heeft hij ook onderwijsprojecten behartigd, op het terrein van de Ambtelijke Vakken. Met name de kerken in de P.S. van Drenthe zijn op de hoogte van zijn kennis en ervaring op dit onderwijsgebied.

Het zal voor drs. Van de Kamp en zijn gezin een hele verandering betekenen: van de Groningse pastorie naar de Kampense universiteit. Maar hij ziet zijn benoeming als een opdracht van de HERE, in dienst van de Gereformeerde Kerken. Door de kracht van de Heilige Geest wil hij zijn taak uitoefenen. Dan zal het waarachtig wel gaan. Gods zegen moge met hem en met de andere benoemden meegaan in de komende tijd.

TWEEMAAL TEKST EN TOELICHTING

P.H.R. van Houwelingen

B boekbespreking

In de reeks **bijbelverklaringen** onder de naam **Tekst en Toelichting** zijn twee nieuwe delen verschenen: Johannes en Tessalonicenzen. De serie wordt aangekondigd als bedoeld voor allen die **een** begrijpelijke en met zorg geformuleerd antwoord willen op de vragen die bij het lezen van de Bijbel naar voren komen. Dat is bij **deze** twee delen inderdaad het geval, hoewel de tekstbehandeling veel minder praktijkgericht is dan de ondertitel (Een praktische bijbelverklaring) **kl**-looft. Of **zouden** we het woord 'praktisch' moeten opvatten als 'handzaam'?

Het deel over Johannes is **van** de hand van dr. M. de Jonge. Hij levert een vloeiend geschreven **tekst-behandeling** met veel verwijzingen. Zijn verklaring verraaft een grote kennis van zaken. Dat is ook geen wonder, **want** de auteur is emeritus-hoogleraar Nieuwe Testament in Leiden en hij **heeft** zich veel **met** het evangelie en de brieven van Johannes bezig gehouden. Als het om historische details gaat, wordt de juiste interpretatie van de tekst vaak in het midden gelaten. Er is geen zekerheid, zegt De Jonge dan. Op p. 227 worden zelfs drie mogelijke **verklaringen** van 19,11 besproken, **waarvan** geen enkele blijkt te voldoen. Hier moet de **bijbellez**er het **toch** zonder **een** 'begrijpelijk **en** met zorg geformuleerd antwoord' stellen! Natuurlijk komt in dit commentaar **de** eigen opvatting **van** De Jonge over het vierde evangelie herhaaldelijk naar voren. Hij zoekt naar allerlei **specifiek-johanneïsche trekken** in het verhaal. Volgens hem staat Johannes uitermate **kritisch** tegenover **wondergeloof**; alleen **inge**-

wijden is het gegeven om de **ware** betekenis **van** Jezus te verstaan. En de figuur **van** de Geliefde Discipel zou **model** staan voor degenen aan wie de heilige Geest dat inzicht **geeft**.

Mijns inziens is er op deze constructie wel wat af te dingen. De Geliefde Discipel getuigt van feiten die openbaar zijn: de doop **van** Jezus **door** Johannes, **zijn** sterven op Golgota, het lege graf. Hij was door de heilige Geest 'ingewijd' om publiek te kunnen getuigen. En juist door een selectie van wondertekens moeten de lezers van het vierde evangelie geloven in Jezus Christus, de **zoon** van God, die het leven geeft (20,30-31). Wonderen onthullen zijn **messiaanse** identiteit en zijn goddelijke opdracht.

Het deel over Tessalonicenzen werd geschreven door dr. E. Verhoef, die zijn commentaar **beknopt** en **trefzeker** weet te formuleren. Overtuigend is bijvoorbeeld zijn bespreking **van** het moeilijke **vers** 1 Tess. 4,4: 'dat ieder **uwer** in heiliging en eerbaarheid **zijn** vat **wete** te verwerven...' Dit gaat niet over het zoeken **van een** vrouw, zoals wel beweerd wordt. De vaak aangehaalde **parallel** met 1 Pe. 3,7 gaat niet op, **want** daar wordt alleen een vergelijking gemaakt: een vrouw is als een breekbare vaas! Volgens Verhoef moet Paulus' uitspraak gelezen worden als een oproep om zorgvuldig met je eigen lichaam **om te gaan**, **namelijk** in heiligheid en eerbaarheid en niet in heidense hartstochtelijkheid. Minder gelukkig **ben** ik met de behandeling **van** 2 Tessalonicenzen. Verhoef **beschouwt** de **tweede** brief als een document **uit** later tijd, niet van de hand van de apostel Paulus.

Er zou niets blijken van een persoonlijke, goede verstandhouding tussen de schrijver en de lezers. Dit **doet** evenwel geen **recht aan** teksten als 2 Tes. 1,4a; 2,5.15; 3,7-8 en 3,17, waar **wel** degelijk sprake is van persoonlijk contact. De vermeende onechtheid van deze tweede brief lijkt aan het **commentaar** van Verhoef een **wat afstandelijk** karakter **te** geven. **En waarom** wordt bij de bespreking van het **moeilijke** begin van 2 Tess. 2 ('de mens der wetteloosheid') zelfs geen identificatie met een historische figuur meer overwogen?

De delen Tekst en Toelichting geven **elk** een eigen **vertaling** met **een** beknopt, vooral **tekstgericht** commentaar. Op sommige punten worden inzichten naar voren gebracht die de **toets** der kritiek niet **kunnen** doorstaan. Vanwege de bekwaamheid van beide **auteurs** hebben deze twee nieuwe delen toch veel waarde **te** bieden.

N.a.v.: Dr. M. de Jonge, *Johannes*. Uitg. Kok, Kampen 1996; 250 pagina's, prijs f 45,-; Dr. E. Verhoef, *Tessalonicenzen*. Uitg. Kok, Kampen 1995; 106 pagina's, prijs f 25,-.

BLIJDSCHAP DOOR DE GEEST

Peter H. van der Laan

Synode-impressies

Het **Koninkrijk van God** bestaat in gerechtigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest. **Dat** schreef Paulus **aan** de Romeinse christenen (**Rom.** 14 : 17). Hij voegde **eraan** toe dat wie door de Geest in dienst is bij Christus **zowel** bij God positief aanvaard wordt alsook bij mensen in achtung is. **Dat was** voor hem het motief om de vrede en de onderlinge opbouw te bevorderen. In Gods **koninkrijk** hebben wij ook onze **werkplek**. Dat mogen we merken in ons klein hoekje in **Berkel**. Daarover wil ik deze keer **iets** vertellen. Een paar **indrukken** van blijde momenten door de Heilige Geest.

Op een receptie vorige **week** schoot mij een oudere dame aan, meelevend lid uit **een zusterkerk**, **en ze vroeg** me: 'Dominee, **kun** je je geloof nog **bewaren** op die synode?' Een vluchtig contact als op een receptie laat niet veel **ruimte** voor **een goed** antwoord. **Zo'n** vraag roept een hele wereld aan gedachten en gevoelens op. Tegenstrijdige **ook**, negatief en positief. Maar als ik hier wat indrukken mag doorgeven uit het synodale leven, dan **wil** ik vandaag positief zijn. In het vorige artikeltje heb ik beloofd over de buitenlandse hulpverlening te schrijven. Dat bewaar ik nog even. Vandaag voor die zuster en **voor** anderen die haar vraag **herkennen** wat indrukken over blijdschap in de Geest.

Het charisma van de handicap

Voorzitter **Boersma** zette de week in met de lezing van **1 Korinthiërs** 12. Op de agenda van die dinsdagmorgen stond het rapport over de aangepaste diensten **voor** gemeente-

leden met een verstandelijke handicap. Onze voorzitter herkende in deze broeders en zusters een speciaal charisma. 'Mensen van wie **we** **wat** kunnen leren', stelde hij. Hij dacht aan hun spontaneïteit in hun betrokkenheid bij de eredienst. Voor hen wordt in onze kerken ruimte gemaakt om de erediensten mee te kunnen maken. Een speciale orde werd gelukkig niet nodig gevonden. In de bestaande orden **van** dienst moet creatief **omgegaan** worden met aanpassingen **zodat** deze broeders en zusters de eer voor God volwaardig **kunnen** meemaken. Die bereidheid, die algemeen in onze kerken leeft, is een gave **van** liefde in gerechtigheid. Een gave om te geven.

Je wordt **gelukkiger** van geven **dan** van **krijgen**. We maken onze gehandicapte broeders en zusters nog **rijker** als we van **hen** willen **ontvangen**. **Dat was** de **insteek** van de bijbellezing van **onze** voorzitter: 'We kunnen wat van **hun** charisma leren, met **name** van hun spontaneïteit'. Ik **ben** blij dat dit bij monde van onze **voorzitter** in onze **kerken** is **gezegd**. Hoe wij moeten leren en **hoe** we het geleerde in praktijk **moeten** brengen, dat weten we nog niet. Die kans **krijgen** we bij de **behandeling** **van** het rapport eredienst.

De Geest in vreemde tongen

Woensdag ontvingen we broeders en een zuster uit het buitenland. Met de Schotse synodevoorzitter en zijn vrouw bevestigden we de goede relatie die er tussen onze kerken is gegroeid. **Ook** met de **Ierse** voorzitter en de kerken die hij vertegenwoordigde. De verschillende Engelse tongvallen konden **we** nog enigszins volgen, maar het Maleis

van de broeder uit Surnba was echt **een** vreemde tong. Toch kwam in vertaling heel duidelijk de verbondenheid in geloof over. De **Sumbanese** broeder vermeldde dat vele leerlingen van Nederlandse **missionair-docenten** inmiddels dienst doen in de kerken daar. Zelf had hij **niet** meer dan **drie** jaar lagere school gehad. Hij **was** blij **dat** de Geest deze ontwikkelingen gaf. Onder de synodeleden werd als grote verrassing **beleefd** de contacten met vier broeders uit Cardiff (Wales) en twee broeders uit Tver (**bij Moskou**). In de **kerk** te Cardiff hebben ze een eigen belijdenis opgesteld. **Daarin** wordt bijzondere aandacht gegeven **aan** het verbond **met** God, dat van Abraham af **met ons** **wordt gesloten**. 'Zonder invloed **van** het West-Europese vasteland hebben ze dat gevonden', **was** de uitgesproken verbazing van **een** predikant. Hij dacht aan de reformatorische **verbondstheologie** in deze **eeuw**, die voor ons zo belangrijk is geweest. Onder kritiek van buitenaf beleven we dat wel eens **als** onze exclusieve specialiteit. De Cardiffse belijdenis is voor ons een bemoedigend signaal dat de Bijbel voor zichzelf **sprekt**.

Zelfs tot **in** het verre Rusland **geeft** de Geest **herkenning** van de gaven van het belijden. De broeders bemoedigden ons met het motief uit de brieven van Paulus. De apostel **dankt God** voor geloof, liefde en hoop **van** de gemeente **waarover** hij **anderen** hoort vertellen (zie 1 Thess.). **Zo** kregen we uit **Rusland** te horen hoe ze daar **& Heer** **danken** voor wat **zij** in ons aan **geloofsgemeenschap** mogen ontvangen. **Eén** van de broeders had vorig jaar hier de **zomercursus** gevolgd **van** het Institute for Reformed

Theological Training. Hij kon dat dit jaar al gebruiken in zijn eigen onderwijs aan 25 **Baptistische studenten**. En dan met name de **verbondsl eer** en de leer over de verkiezing.

Zo mag het prille IRTT-boompje al z'n vruchten afwerpen. Aan de organisatie en de integratie van onze zendingsopleiding (GMO) en het IRTT moet nog wel geweldig veel verbeteren, maar dit is dan toch al iets om blij **mee** te zijn.

Diaconale toerusting: geschenk van de Geest

In de afgelopen jaren hebben de diakenen **zich** landelijk bezonnen op mogelijkheden om **meer** toerusting te ontvangen. Een 'landelijk diaconaal steunpunt' was in de steigers **gezet**. Dat **werk** is toch eerst **weer** stilgelegd. Maar nu **was** de behoefte via bijna alle particuliere synoden bij de generale synode neergelegd. Dat heeft de vergadering serieus genomen. Voor het opzetten van een landelijke organisatie voor onderlinge **toerusting**, informatieverzorging en deskundige voorlichting is de inzet van een beroepskracht nodig. Dat kost zo'n anderhalve ton per jaar. Uiteraard werd **dat** voorstel met veel aarzelingen kritisch bekeken. Maar uiteindelijk is de vergadering toch **eens**temmig akkoord gegaan met de voorstellen. Een geschenk van de Geest. Dat betekent in ieder geval dat **we** als kerken samen **verantwoordelijkheid** willen nemen voor de toerusting van de diakenen. Daarvoor is **ruimte** gegeven. Deskundige **deputaten** worden aan het werk **gezet**.

Verbondenheid in de Geest

Donderdagavond viel **het** wat moeilijker om blijdschap te proeven. We hadden het over de verkennende contacten **die** met de Nederlandse Gereformeerde Kerken waren gelegd. Van een aantal ontwikkelingen in de NGK waren onze deputaten niet blij **geworden**. Zij zagen

Foto en tekst: R. ter Beek.

*Zeven keer per week eten de synodeleden met elkaar. De broeders ouderlingen verzorgen gebed en bijbellezing aan tafel. Broeder N, Wiersum uit Sint Annen, afgevaardigd door de Particuliere Synode van Groningen, had de beurt op de vrijdag voor Pinksteren. Die dag was **hef rapport** van **deputaten** bijbelvertaling behandeld. Toen was opgemerkt dat de 'Nieuwe Vertaling' uit 1951 **hard aan** vervanging toe is. **Dat merk je aan allerlei aan-passingen die door predikanten al lezend (en improviserend) worden door-gevoerd: 'des' en 'der' worden veranderd in 'van de', 'gij' in 'u'.** Maar ouderlingen kunnen er ook wat van. Broeder Wiersum las die middag Joël 2, de pinksterprofetie, en wij hoorden van 'bloed en vuur en ruikzolen'.*

niet zoveel heil in verdere **gesprek**-ken. Die mening werd door de synode-commissie gedeeld. Daar waren andere synodeleden niet zo blij **mee**. Het voorstel was als een **stuk** graniet **vol** met rotsvaste **overtuigingen** en uitspraken. Maar tussen al die rotsen bloeide toch iets heel moois. Voorgesteld werd om uit te spreken dat **we met** de NGK een hartelijke verbondenheid ervaren

in de liefde voor het evangelie van de Here Jezus Christus. Dat daarom **ons** hart naar de broeders uitgaat en we mogelijkheden tot contact willen zoeken. in het **voorstel** kreeg dit contact-zoeken vervolgens de vorm van niet meer praten en een schriftelijk **appèl** doen. Dat **sterke** anderen verdrietig en zij hebben **gepleit** voor voortzetting van de eerste contacten.

Foto en tekst: R. ter Beek.

Als een voorstel wordt **behandeld** nemen de rapporteur en de voorzitter van de commissie die **hef** voorstel heeft voorbereid, plaats aan **een tafeltje in de buurt van hef spreekgestoelte**. De commissievoorzitter helpt de rapporteur bij de beantwoording van de **wagen**. Hier zitten de predikanten Jooisse (rapporteur, voorgrond) en Dijkema (commissievoorzitter) aan het **toetsenbord** in de commissiekamer, ongetwijfeld bezig de tekst van een **voorstel** te perfectioneren. Ds. Jooisse was rapporteur bij de **behandeling** van het **rapport** van deputaten-curatoren van de Theologische Universiteit en **bij** de besluitvorming over een zendingsinstituut, de fusie van de Gereformeerde Missiologische **Opleiding** en het Instituut voor Gereformeerde **Theologische** Toerusting (IRTT in hef Engels). Ds. Dijkema **bereidt** zich voor **op de consumptie** van een Magnum. Zo **vieren** ze in commissie 3 **een aangenomen** voorstel.

In de bespreking werd scherp uiting gegeven aan gevoelens van teleurstelling, van schuld, verdriet, van verwarring en van duidelijkheid. Dat konden sommigen niet aan. Voor hen moest het vooral **zakelijk** blijven. Maar ik heb, denk ik, goed begrepen dat er niemand pleitte voor een klimaat van verregerende tolerantie. Wel werd gevraagd om geduld en creativiteit in het zoeken van contacten. De logica van de regels voor kerkelijke sa-

mensprekingen moet je aanvoelen. Dat werd ook duidelijk geprobeerd. En het botst met de gevoelslogica van zoekende contacten, dat kon je ook aanvoelen. Ik dacht toen: 'Daar heb je het breukvlak weer!' Gevoelsmatig kunnen we verschillen, maar het mooie is dat we ons ook in de Geest verbonden voelen. Met elkaar en ook met broeders en zusters uit de NGK. Het komt er nu maar op aan hoe die verbondenheid verbinding legt.

Kleintje

R. ter Beek

WIT

Het begon al vroeg. De pinksterbloemen **waren** vrijwel wit. Later de overvloed aan fluitekruid. Grote bossen witte dovenetel langs de vijvers thuis. De bloeiende meidoorns. Zelfs de smeerwortel werkte mee. Langs mijn pad bloeide overwegend witte smeerwortel. De gele mosterdhellingen van de **Rottebergen** onderstreepten al dat wit alleen maar. Net als de blauwe bloemetjes van de Hondsdraf bij de grond. En de scherpe boterbloem in het gras. Tussen m'n huis in **Capelle** en de **Berkelse** kerk was het voorjaar wit.

Vorig weekend waren we in Stavoren. In de buitenhavens ligt de chartervloot. Zeilschepen, oude vrachtaarders die zijn omgebouwd om toeristen rond te varen. In de Spoorhaven ligt de Afrodite, een schitterende brik. In een hoek stenen resten van een **sluisje**, overwoekerd door een soort hoombloem. In de zon. Wier gaat niet.

's Maandags terug over de snelweg. **Door** de Friese weilanden: geel van de boterbloem met rood van de zuring over het groen. Kort voor de afrit **Capelle** is de wal langs de weg van onder tot **boven** helder rood van de klapprozen. Het jaar verschiet van kleur.

Dezelfde week is het fluitekruid uitgebloeid. De bermen worden gemaaid. Alles wordt **groen**.

M

meegelezen

Terugloop Samen op Weg-kerken

Kerkinformatie van mei 1996 biedt veel **cijfERMATERIAAL** over de trieste ontwikkelingen in het ledenbestand van de Nederlandse Hervormde Kerk, de (synodaal) Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk. We geven weer wat over de eerste **twee** wordt vermeld:

De Nederlandse Hervormde Kerk, de **Gereformeerde Kerken** in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het **Koninkrijk** der Nederlanden hebben het afgelopen jaar opnieuw moeten inleveren op hun aantal leden. Terugloop van **ledentalen** wekt vaak de indruk dat veel mensen de **kerk** daadwerkelijk de rug toekeren en dus hun lidmaatschap **opzeggen**, maar dat geldt niet voor elke SoW-partner in dezelfde mate.

NHK: vooral sterfte-overschot

In de hervormde kerk ligt **momenteel** de belangrijkste oorzaak van de **afname** van het ledenbestand in de **leeftijdsopbouw** van de kerkleden. De **NHK** beschikt over gedetailleerde cijfers, **waaruit** blijkt dat er de afgelopen twintig jaar een behoorlijke vergrijzing heeft plaatsgevonden. Deze vergrijzing is veel **sneller** verlopen dan die van de totale Nederlandse bevolking: **naar** schatting loopt de hervormde kerk wat dat betreft zo'n 20 à 25 jaar voor. Enkele cijfers: in 1971 was 12% van de **hervormde** leden (geboorte-, doop- en belijdende leden) boven de 65, tegenover 10% van de **totale** Nederlandse bevolking; in 1994 was dat **21% van de leden** tegenover 13% van de bevolking. Een dergelijke leeftijdsopbouw leidt op een ge-

ven moment tot sterfte-overschot; er overlijden meer leden dan er door **geboorte** bijkomen.

In de categorie doop- en belijdende leden van de **NHK** is dit inderdaad het geval. In 1994 stierven er in deze **categorie** ruim 24.000 leden, terwijl er ongeveer 10.000 bijkwamen door doop en overkomst uit andere kerken. Er lieten zich in dat jaar ongeveer 11.000 leden uitschrijven. Deze 11.000 waren vrijwel allemaal doopleden; slechts 109 belijdende leden zegden hun **kerklidmaatschap** op. Tweederde van de afname werd dus veroorzaakt door sterfte en een derde door uitschrijving.

De NHK kent, in tegenstelling tot de GKN en de ELK, ook nog een categorie 'overige leden'. Deze wordt grotendeels gevormd door geboortelieden; **degenen** die geboren zijn uit (een) hervormde ouder(s), maar niet gedoopt zijn en geen belijdenis hebben gedaan. Binnen deze categorie leden is uitschrijving wel de belangrijkste oorzaak van de **afname**.

GKN: omslagpunt nadert

Ook de Gereformeerde Kerken in Nederland lopen, wat leeftijdsopbouw betreft, vooruit op de Nederlandse bevolking, zij het niet zo

sterk als de NHK. Naar schatting loopt de GKN zo'n 10 à 15 jaar voor. In 1993 was er in de GKN nog een licht geboorte-overschot: er waren dus meer geboorten dan sterfgevallen onder de leden. Dat betekent dat de **terugloop** van het ledental in dat jaar geheel moet worden toegeschreven aan kerkverlating. Voor de jaren 1994 en 1995 zijn deze cijfers nog niet bekend. Gezien de leeftijdsopbouw van het gereformeerde ledenbestand kan echter verwacht worden dat ook in de GKN binnenkort een omslagpunt bereikt zal worden: dan zal het aantal sterften het aantal geboorten gaan overtreffen. Voor de ontwikkeling van het ledental tot het jaar 2015 is de prognose dat de **verwachte** terugloop voor 25% zal worden veroorzaakt door een sterfte-overschot en voor 75% door kerkverlating.

Over de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden zijn dit soort gegevens niet beschikbaar.

Hieronder staan de gegevens gerangschikt per kerk, met enige toelichting.

In de NHK haken vooral doopleden van rond de twintig vaak af.

Gereformeerde Kerken in Nederland (afgeronde cijfers)

1 januari	aantal belijdende en doopleden	afname	percentage
1990	794.000		
1991	784.000	9.500	1,2
1992	773.900	10.600	1,4
1993	764.100	9.800	1,3
1994	753.300	10.800	1,4
1995	740.500	12.800	1,7
1996	727.500	13.000	1,8

Nederlandse Hervormde Kerk

1 januari	aantal belijdende en doopleden	afname	percentage
1990	1.871.927		
1991	1.842.779	29.148	1,6
1992	1.816.422	26.357	1,4
1993	1.790.573	25.849	1,4
1994	1.759.308	31.265	1,7
1995	1.732.780	26.528	1,5
1996	1.703.932	28.848	1,7

1 januari	overige leden	afname	percentage
1990	751.487		
1991	691.574	59.913	8,0
1992	654.512	37.062	5,4
1993	632.077	22.435	3,4
1994	608.807	23.270	3,7
1995	578.319	30.488	5,0
1996	551.258	27.061	4,7

Het blijkt dat zij bij verhuizingen **nogal eens** 'verdwijnen'. Het huidige aantal **belijdende** leden bedraagt 732.818 en het aantal doopleden 971.114. De **afname** van het aantal leden van de **Gereformeerde Kerken in Nederland** was in 1995 het grootst in het westen van Nederland: **Noord-Holland** 2,9% en **Zuid-Holland** 2,44%. In **deze** beide provincies samen **daalde** het ledental van 236.300 per 1 januari 1995 tot 230.200 per 1 januari 1996. Bijna de helft van de **totale** afname van het aantal leden wordt **veroorzaakt** door de **sterke terugloop** in deze provincies.

Prognoses NHK en GKN

Voorzichtige prognoses leren dat in de komende decennia de **afname** van het ledental van de Nederlandse **Hervormde Kerk** en de **Gereformeerde Kerken in Nederland** zal doorzetten. Voor de **Evangelisch-Lutherse Kerk** in het Koninkrijk der **Nederlanden** zijn (nog) geen prognoses **gemaakt**.

Er vanuit gaande dat de trends die in de afgelopen vijf jaar zichtbaar waren zich voortzetten, verwacht de **hervormde kerk**, nu met ruim 2,2 miljoen leden, in het jaar 2005 nog ongeveer 1,8 miljoen leden over te hebben en in het jaar 2015 ongeveer 1,4 miljoen.

Voor de **Gereformeerde Kerken in Nederland**, nu met ruim 700.000 leden, zijn **voorzichtige** schattingen gedaan. Deze schattingen geven aan dat het ledental in het jaar 2005 zal liggen tussen de 662.000 en de 604.000 leden en in het jaar 2015 tussen de 544.000 en de 467.000. In de NHK is, als de huidige trends zicht voortzetten, in 2015 de helft van de belijdende leden boven de 65. Ook de GKN verwachten een sterke vergrijzing.

Terwijl het aantal leden van de **kerken** daalt, stijgt het aantal inwoners van Nederland. In 1990 hoorde nog 22,6% van de bevolking bij een **hervormde** gemeente of een **gereformeerde kerk** (17,6% hervormd, 5,3% gereformeerd); **op** dit moment is **dat** 19,2% (14,5% hervormd; 4,7% gereformeerd). Als deze **trends** zich voortzetten, telt Nederland in 2015 ruim 17 miljoen **inwoners**, van wie ongeveer 11% behoort bij de huidige hervormde of gereformeerde kerk (dan wellicht VPKN).

Wil je je belijdenis met bloed bezegelen

Een heel andere **toon** wordt **aangeslagen in het** Hervormde *Gereformeerd* Weekblad van 10 mei jl. Daarin schrijft ds. L.W.Ch. Ruijgrok over een-

heid van **belijdenis als noodzakelijke voorwaarde voor kerkelijke** gemeenschap. Hij grijpt daarin terug naar de eerste jaren van gereformeerd kerkelijk leven in Nederland, de synode van Emden in 1571.

'Hoe toch zouden zij, die nu weigeren de belijdenis met **inkt** te onderschrijven, haar ooit met hun eigen bloed bezegelen?' Gevleugelde woorden van Gaspar van der Heyden, de bekende voorzitter van de Synode van **Emden** 1571. Een synode die **grondlegend** genoemd mag worden voor de constituering van de Gereformeerde Kerk in **ons** vaderland.

Ondertekening geëist

Wat was het probleem? Te Emden was besloten, dat – ten teken van de eenheid in geloof **w** belijden en als waarborg van de binding aan de confessie – de '**kercken-dienaers**' voortaan de belijdenis zouden ondertekenen. **Art. 2** van de Acta van de Synode te Emden luidde: 'Om die **eendrachtigheyt** in de Leere tusschen de **Nederlantsche Kercken** te bewijzen, heeft het den Broederen goet gedocht de **belijdinghe** des Gheloofs der **Nederland-sche Kercken** te onderschrijven, em....'

Terwijl art. 4 daaraan toevoegde: 'Men **sal** oock de **Nederlandsche Kercken-Dienaers** die in dese versamelinghe **niet** en zijn, vermanen, **dat** sy in die **selve** onderschrijvinghe bewillighen: T' selve **salmen** oock allen anderen doen, die van nu voortaan, tot den dienst & **s Woorts beroepen** sullen worden, **er** sy in haren dienst treden'.

Voor de duidelijkheid: het ging bij deze eis tot ondertekening niet om iets nieuws. De Synode van **Emden** legde eigenlijk niets anders vast dan wat al op eerdere, kleinere synoden besloten was. Op de provinciale synode te Armentières bijv. werd bepaald dat de predikanten, ouderlingen en diakenen 'zullen ondertekenen de geloofsbelijdenisonder ons vastgesteld', waarmee bedoeld werd op de Nederlandse Ge-

loofsbelijdenis van de hand van Guido de Brès. Na Emden is deze eis tot ondertekening ook door andere synoden overgenomen en bekrachtigd.

Duidelijk is, dat de mannen die aan de **wieg** van **onze** kerk stonden, **expliciete** binding aan **&** belijdenis van groot belang achtten. Men **was** er diep van overtuigd: eerst moet er eenheid in belijden zijn, alleen **van** daaruit kon het komen tot verdere opbouw van het kerkelijke leven. Zonder eenheid in **confessie** **was** het onmogelijk om te komen tot een juiste ordening **van** het kerkelijke leven.

(...)

Bovendien, de **éne** waarheid Gods moest ook in die tijd **reeds** afgeschermd worden tegen **allerlei** vormen van dwaalleer en ketterij. Het **was** een tijd van geweldige verwarring en gisting. Er was in geestelijk opzicht van alles te koop. **De** binding aan de belijdenis gold dan ook niet alleen als **een** teken van eenheid in leer en geloofsovertuiging, **maar** ook als een waarborg dat er in de gemeenten geen vreemde leer zou worden voorgesteld. En dat de **ambtsdragers** de **kudde** **niet** iets zouden voorhouden in strijd met het 'algemeen geloof' en de 'gezonde leer'. Zo fungeerde de belijdenis als 'akkoord van kerkelijke gemeenschap' en had ze tegelijk ook een voluit **kerkelijk** **gezag**. **Deze** visie op de plaats **en** de betekenis van de **belijdenisgeschriften** is ook **vandaag** nog altijd de onze.

(...)

Uit deze woorden blijkt duidelijk, hoe **één** van de 'vaders' uit de **wordestijd** van de **Gereformeerde** Kerk hier te lande de **ondertekening** **kwes**tie bezag. Niet als een pure, formeledaad, zoals het wel voorgesteld wordt, maar als een persoonlijke **belijdenis**. Als een belijdenis waar je met heel je **hart** achter stond. Waarvoor je desnoods ook bereid was je leven te geven. **Eén** van Gaspar van **der** **Heydens** biografen **verklaarde**: Het ging hem 'om een van harte **instemmen** met de **eeuwige** waarheden,

die daarin (nl. in de **geloofsbelijdenis**, LR) werden geleerd en een verklaren, dat men bereid was die waarheid met zijn bloed te bezegelen, iets wat in die dagen waarlijk **geen** ijdele klank was.

De actualiteit

Vanwaar dit **stukje** **geschiedenis**?

Met het oog op de actualiteit! In de dagen waarin **God Zijn Kerk** **reforme**erde **en** waarin het **geboorte**-uur sloeg van de **Gereformeerde** Kerk in ons vaderland, **was men** het er onderling van harte over **eens**: eerst moet er eenheid **zijn** in belijdenis, pas dan kan aan een verdere ordening van het kerkelijke leven worden gedacht. Dit is de eeuw **door** de blijvende **overtuiging** geweest

van alle gereformeerden: 'Eenheid van belijdenis is de noodzakelijke grondslag, op welke de kerkelijke gemeenschap **moet staan**' (H. Bouwman).

Wat zien we nu **echter** rond het ontstaan van de V(erenigde) P(rotestantse) K(erk) in N(ederland) **gebeuren**? Dit, dat er 'n grondslag aanvaard dreigt te worden die **niet** eenduidig is. Waarin **belijdenis**geschriften **zijn** opgenomen **die** **elkaar** op meerdere punten **tégenspreken**. **Dit** is **kerkrechtelijk** natuurlijk **een** onmogelijkheid. Vandaar dat in de **grondleggende** artikelen van het ontwerp-kerkorde ook de **Leuenerberger Konkordie** is opgenomen, die fungeert als een **soort** 'leesregel' voor de belijdenis en de tegen-

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat betekent ~~dat~~ de leden samen de tracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk

gesprek met één van onze adviseurs.

Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel. 073-612 21 11

stellingen tussen de verschillende belijdenisgeschriften moet gladstrijken. Maar die **intussen** ook afrekent met een aantal wezenlijke noties van het gereformeerde belijden. Zozeer zelfs, we zagen dat al in eerdere artikelen **die** ik over bovenstaande problematiek schreef, dat het hoofdbestuur van de **Geref. Bond** zich geroepen voelde om te verklaren, dat 'de grondslag van de nieuw te vormen kerk de iure (rechtens) en de facto (feitelijk) niet langer **meer** die van de Gereformeerde Kerk der Reformatie is'. De vraag is: **hebben** wij vandaag evenveel gereformeerd bloed in **onze** aderen als Gaspar van & Heyden, om de **belijdenis**, die ons door **God** is geschonken niet alleen **met** 'inkt', maar desnoods ook met ons 'bloed' te **bezegelen**. Waarbij u bij 'bloed' aan alles **kunt** denken wat het **ook** **óns** in de toekomst **zou kunnen kosten** om onvoorwaardelijk te blijven bij datgene wat onze vaderen indertijd met hun bloed **hebben** bezegeld.

U uit de kerken

Beroepen te Assen-Noord (**Westerwijk**): R. de **Graaf** te Rouveen; te Dronten (**wijk Zuid**): J. van Tuil te Nieuwleusen; te De Lier: P. Boonstra, **kand.** te **Kampen**; te Vlissingen: R. IJbema, **kand.** te **Kampen Aangenomen** naar Assen-Noord (**Oosterwijk**): T. Wendt te Bunschooten-Oost; naar Leens: H. Offereins te Surhuisterveen en Opende; naar Oldehoeve: H. Pathuis te **Urk**, die bedankte voor Enschede-Zuid. Bedankt voor **Zoetermeer**: J.B. Wilmink te Hilversum.

Schorsing

Zwolle – Ds. F.H. Folkerts te Zwolle-Centrum is **door zijn** kerkenraad **geschorst** voor een periode van vier maanden.

Afscheid

Assen-Noord – Op zondag 2 juni jl. nam ds. H. de Vries afscheid van de gemeente te **Assen-Noord**. Ds. De Vries vertrekt naar de gemeente te Ureterp, waar hij op 23 juni a.s. intrede hoopt te doen. De afscheidsdienst werd gehouden in de **Marnathakerk**, Nobellaan 140.

Hardinxveld-Giessendam – Op zondag 2 juni jl. nam ds. B.C. Buitendijk afscheid van de gemeente te **Hardinxveld-Giessendam**. Ds. Buitendijk vertrekt naar de **gemeente te Steenwijk** en hoopt daar op 23 juni a.s. intrede te doen. De afscheidsdienst vond plaats in het eigen kerkgebouw van de gemeente, Buitendams 45.

Zoetermeer – Op zondag 9 juni jl. nam ds. P.J. Trimp afscheid van de gemeente te **Zoetermeer**. Ds. Trimp vertrekt naar Heemse, waar hij op 30 juni a.s. intrede hoopt te

doen. De afscheidsdienst vond plaats in het **eigen** kerkgebouw van de gemeente, Piet Heinplein 13.

Aangepaste dienst

Assen-Zuid – Zondag 16 juni a.s. wordt te Assen-Zuid een **kerkdienst** gehouden samen met verstandelijk gehandicapte broeders en zusters en vindt plaats in kerkgebouw De Kandelaar, Oude **Molenstraat** 20; aanvang: 14.30 **uur**. Ds. P.W. van de **Kamp** te **Groningen-Oost** zal voorgaan in deze dienst. Thema van de **preek**: **God maakt** van Jozef een redder (n.a.v. Genesis 41). Gezongen zullen **worden** **Gezang** 29 ('Abba, Vader' uit **E&R-bundel 2**) en **Gezang** 25 (Zegen ons Algoede; **Liedboek** nr. 456); verder Psalm 105: 8, 9, 10. Marnix Onrust zorgt voor begeleiding van de **gemeentezang** op orgel en piano.

Afscheid mevr. drs. W. Nap

Kampen – **Mevr. drs.** W. Nap, interim-archivaris van het **Archief- en Documentatiecentrum** van de Gereformeerde Kerken, **heeft** afscheid **genomen**. Het team dat nu in het archief werkzaam is bestaat uit: mw. drs. L. van der Lugt (vaste dienst), drs. L.L. Antuma (tijdelijke dienst) en drs. W. de **Gelder** (vrijwilliger).

Kerkdiensten Vlieland

Almelo – Van 23 juni t/m 25 augustus zullen **elke** zondag **diensten** gehouden worden in het **hervormde** kerkgebouw te Oost-Vlieland. De aanvangstijden zijn: 8.15 en 16.30 **uur**. Info: G.J. Laan, ☎ (0546) 81 86 28.

Licht in de 'lichtstad'

De Eglise Réformée Evangélique in Parijs behoort tot het kerkverband van de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes, in het Nederlands vertaald: De onafhankelijke (onafhankelijk van de Eglise Réformée de France) gereformeerde evangelische (bijbelgetrouwe) kerken.

Omdat de gemeente in Parijs met tekorten kampt en de steun vanuit de centrale kas van het kerkverband per 1 januari 1997 zal worden stopgezet, is er een stichting in het leven geroepen met als doel om met name de tekorten van de gemeente in Parijs op te vangen. De naam van de stichting luidt: Stichting Hulpverlening Gereformeerde Evangelieverkondiging in Frankrijk.

Er zal per jaar ongeveer f 25.000,- nodig zijn voor o.a. de huur van de kerkzaal.

Naast het stichtingsbestuur is er ook een comité van aanbeveling. In dat comité van aanbeveling zitten o.a. ds. E. Brink (Nijmegen) en prof. drs. G. Kwakkel (Kampen).

Giften kunnen overgemaakt worden op rek.nr. 38.53.38.554 (Rabo Middelburg) of op postgiro rek.nr. 4735474.

Voor meer informatie: dhr. J.P. Compagnie, ☎ (0592) 31 00 16.

Adreswijzigingen e.d.

Drachten-Zuid/Oost * Scriba: J.L. Kok, Eikesingel 40, 9203 NZ, ☎ (0512) 52 12 45 (pag. 55).

Emmen * Secr. Diaconie: J.M.M. van Lin, Postbus 93, 7800 AB (pag. 67).

Middelburg * Scriba: F. Wattel, Van Citterstraat 68, 4333 KZ, ☎ (0118) 62 55 71 (pag. 149-150).

Mildam * Preekvoorz.: Mevr. F. Laanstra-Gerritsma, Heerenveenseweg 65, 8471 BB Wolvega, ☎ (0561) 61 45 41 (pag. 56).

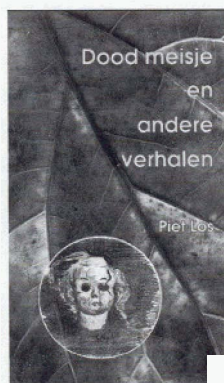
P.L. Los

Van gelijke beweging als wij

– over leren van-, omgaan met-en behandelen van mensen zoals wijzelf zijn –

In deze uitgave, het 24e deeltje van de serie Pastoraal Perspectief, behandelt de auteur diverse onderwerpen. De auteur, bekend om zijn heldere en trefende toonzetting, behandelt onder andere: hypnotherapie, valkuilen in de hulpverlening, intolerantie en rouwverwerking.

112 pagina's, ingenaaid, f 16,50

Piet Los

Dood meisje en andere verhalen

In deze uitgave beschrijft de auteur enkele situaties die u waarschijnlijk, ondanks de herkenbaarheid, zullen ontroeren en intrigeren tot de laatste bladzijde.

112 pagina's, ingenaaid, f 19,50

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591

